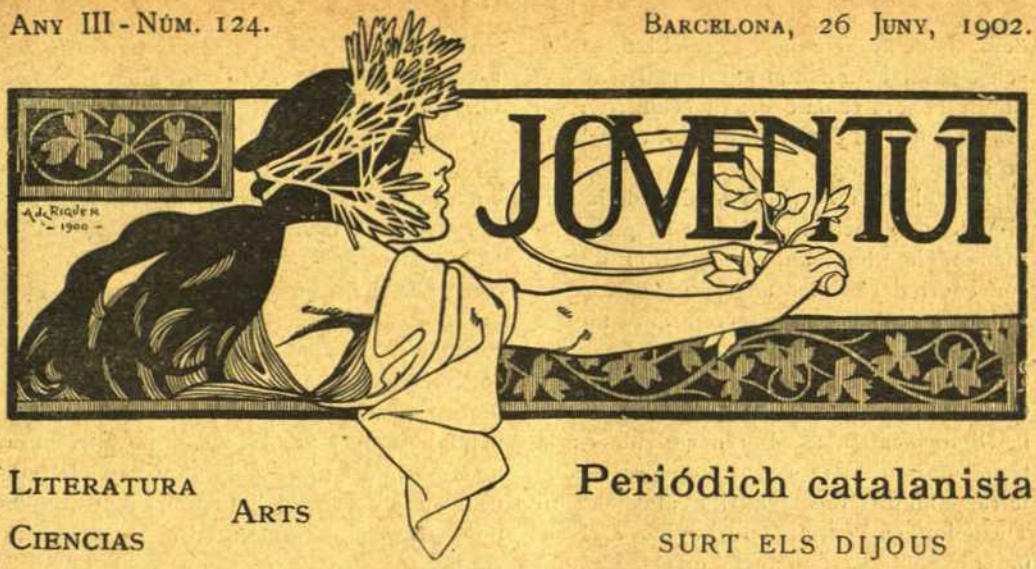
ANY III - NÚM. 124. BARCELONA, 26 JUNY, 1902.

LITERATURA
ARTS
CIENCIAS

Periódich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . . . 20 CÉNTIMS
» ATRASSAT, AB FOLLETINS. . 40 »
» » SENSE FOLLETINS. 25 »

SUMARI:

El gra de sorra, per Bonaventura Bassegoda.—De la restauració d'antigas obras d'art, per Sebastiá Junyent.—La mossóta, per Ignaci Soler y Escofet.—Diálech, per Victor Catalá.—Trop de zèle, per Pompeyus Gener.—El vianant, per Antón Sabater Mur.—El dubte, per Frederich Pujulá y Vallés.—Teatres, per Emili Tintorer.—Novas.

FOLLETÍ:

CROQUIS CIUTADANS, per Apeles Mestres. Prólech; Plech II.

NATURA, per John Ruskin, traducció de Cebriá Montoliu. Plech 4.

EL GRA DE SORRA

Encara conmoguts fondament per la mort del gran poeta mossén Cinto Verdaguer y pel sens igual espectacle del seu grandiós enterro, ens escometen mil ideas y pensaments d'épocas passadas, quan encara la tendra amistat que li professavam no era més que un respectuós tribut d'admiració al gran geni.

Y volém parlar d'aquestas petitesas que fan brollar del humá pensament las obras más capdals á voltas, d'aquests grans de sorra que produheixen els efectes més grandiosos sense pensarsho, ja que, com diu molt bé en Matheu, una guspira es la qu'abranda una gran foguera y s'omplan las naus d'un temple ab un sol gra d'encens.

Nosaltres som catalanistas desde nostres primers anys. No ho sabiam si era just ó no'l recárrech de la contribució que imposavan els governs centrals, que'ns gastavam ja las pocas pessetas que teniam pera comprar las obras catalanas donadas á llum, y'ns daliam per'alcansar una tarjeta de convit pera'ls Jochs Florals y altres certámens, ó bé pera las vetlladas que's feyan al Saló de Cent, ahont se repartian tomets de versos *á las noyas catalanas*. Aquella práctica, aquell culte constant á tot lo qu'era de la Catalunya renaixenta, ens encengué'l foch abrusador del sant amor á la desgraciada terra. Si: nosaltres ho eram, y ho consigném ab molt de gust, uns dels més ferms sostenidors del moviment literari catalá, de portas enfora, mancats com estavam de mérits suficients per'actuar de quelcóm més que no fós el paper de comparsas. Els seguiam tots els certámens de fora, aplaudint ab fe y entussiasme lo qu'alli se premiava, molt superior, en general, á las obras que produheix la moderna reacció neurasténica contra de tot lo que's basa en un simbol sagrat d'amor á la patria, ja *out fashion* segons las eminencias modernas arribadas de fora en el darrer tren.

Volém dir ab tot aixó que costa molt poch

de burlarse de las cosas que semblan petitas, sense pararse á meditar si tals petitesas han tingut la seva *petita* época de celebritat; si'l gra de sorra ha contribuhit molt ó poch als progressos del sigle.

Eram al any 1883 y'n feya XXV de la restauració dels Jochs Florals, per lo que's commemorá la gloriosa data elegint el mateix consistori del primer any, que presidia en Milá y Fontanals y n'era secretari l'Antoni de Bofarull. Els mantenedors eran l'Amer, en Cortada, en Balaguer, en Rubió y en Pons y Gallarza, tots ells morts ja per desgracia de las lletras catalanas. Foren convidats á la festa'ls més celebrats escriptors forasters de terras ahont se prestava tribut al catalá. En Tortoulon, en Pepratx, en Llorente, en Roumanille y altres, si no aném errats, vingueren, essent de notar qu'en l'acte de la festa en Balaguer, á més de llegir el discurs de gracias ab l'uniforme de ministre, hi ostentá la representació oficial de las Academias Espanyola y de la Historia.

L'Alcalde, qu'ho era en Rius y Taulet, secundá'ls desitjos dels elements catalanistas y organisá una recepció y serenata la vigilia de la festa, dedicada als forasters, y per altra part, el mestre Vidiella doná un concert al Principal, executantshi per veus y orquesta, obras de mestres catalans; á Romea se'ls hi dedicá una funció, y finalment s'organisá una anada á Montserrat.

En aquella mateixa época eram uns quants companys dels que més amunt he parlat que ens reuniam al café de Fivaller (ahont hi havia de pianista'l malaguanyat músich Francisco Laporta), y allí organisarem una revista mensual que tingué la bona sort d'ésser distingida ab la colaboració d'en Matheu, en Guimerá, en Balaguer, l'Aguiló, en Briz, en Blanch, en Bertrán, l'Yxart, en Sardá, l'Oller, en Collell, en Llorente, en Mestres, en Riera, en Pons, en Rubió, en Bofarull y en Vilanova, sens altres y altres que's trobarian en els índex. Eram la redacció, en Jacinto Laporta, en Franquesa y Gomis, en Gonzalo Vehils, en Joan Freixas, l'Alfons M. Parés y l'impressor Domingo Casanovas, y podéu comptar si'ls preparatius pera la festa del maig ens feyan ensalivar. Llavoras tinguerem una pensada: oferir un premi als Jochs Florals de la vinticinquena, es á dir, oferir el gra de sorra per'ajudar al conjunt d'elements que tractavan de fer uns Jochs Florals de *punta*. Oferirlo ray! ¿Y tenirlo? Lo cert es que després de llarga discussió's realisá la pensada, y'l cartell extraordinari dels Jochs publicá entre'ls premis una *Rosella de plata* oferta per la redacció de la *Revista Literaria* á la millor *Oda á Barcelona*. Cal afegir que, si no vaig errat, la célebre *Rosella* era procedent d'un premi guanyat per algú de nosaltres en els certámens de fora á que sens interrupció concorriam. No puch assegurarho. Lo que sé de cert que la *Rosella* no costava gayres diners ab estoig y tot. Mes pera nosaltres era un tros de nostra joventut literaria qu'oferiam pera que's produhis alguna obra mestra, que nosaltres ens veyam incapassos de compondre.

Y aixis fou premiada la *Oda* de mossén Cinto en aquell any memorable de las bodas de plata de la hermosa institució, en quin acte en Pons y Gallarza coroná'l busto del rey Joan I *l'Aymador de la gentilesa*, pronunciant aquests mots: «Gran es el poble que sab fer justicia als seus reys, y grans els reys que, després de cinch cents anys, mereixen tornar á ésser coronats.»

D'aquell granet de sorra n'eixí un gran monument literari. La *Oda á Barcelona* es una de las glorias de la ciutat que meresqué l'alt honor d'ésser cantada pel poeta inmortal. Uns quants joves que no teniam més mérit que'l gran amor á las lletras patrias y que'ns acoblavam sota la mateixa bandera pera fer cultura catalana, forem prou pera excitar l'inspiració del gran geni de vol d'áliga. Y en tant, rihéu de nosaltres, que no valent res, tenim el nom associat al d'un gran triomf de la nostra literatura. Si: tal volta ab veu de femella, voliam ésser *un poble mascle*, com en Fuentes a Romea, mes si per comptes de nostras rodonas amicals al café y al parch y á ca'n Masriera y á tot arreu ahont podiam, haguessim despreciat la literatura y no haguessim fomentat certámens; si'ns n'haguessim anat als *Toros*, al café de l'Alegria ó á llochs pitjors, ni s'hauria escrit la *Oda á Barcelona*, ni se n'haurian tirat cent mil exemplars, ni molta gent que presenciá conmoguda l'enterro del gran poeta, hauria sabut que aquest existis al món.

Heusaqui cóm la joventut serveix pera

quelcóm més que pera fer brometa. Sense'ls entussiasmes dels joves, tal volta ridículs, no's consumarian certs fets dels que s'enorgulleix la historia. No'ns burlém de lo qu'es gran de fons, encara que petit vist pels curts de vista. Sigám sempre joves per més que'ns surtin cabells blanchs.

BONAVENTURA BASSEGODA.

DE LA RESTAURACIÓ DE ANTIGAS OBRAS D'ART

Aixis com á Castella diuhen *lo mejor de los dados es no jugarlos*, aixis podriam dir que lo millor de las restauracions es no ferlas.

Peró hem de distingir *restauració* de *consolidació*. Las obras d'art antigas, es casi un dever de conciencia'l conservarlas tal com las injurias del temps y las pitjors injurias dels homes las han deixat arribar fins á nosaltres; y aixis s'imposa'l consolidarlas, es á dir, privar que l'enrunament segueixi fins á la complerta desaparició de l'óbra.

Un monument arquitectónich que no hagi arribat al estat de ruina y qu'estigui encara en actiu sérvey, no tan sols deu conservarse y privar que la ruina comensi, sinó que fins pot completarse si en aquell temps en que's va fer deixaren per acabar, en alguna part, cornisas ó altres detalls que's veu que tenian d'ésser exactes y colaterals ab els qu'existeixen en altras parts del edifici.

Se'ns han acudit aquestas consideracions al veure completar un dels campanars de Santa Maria del Mar, joya arquitectónica del sigle XIV, y al llegir una fulla impresa que s'ha repartit excitant la generositat dels barcelonins pera que contribuheixin ab sas almoynas á reparar els campanars y la fatxada, y á la instalació d'un nou rellotje.

S'han fet á Barcelona tantas profanacions ab el nom de restauracions, que cal posarse en guardia y preguntar als qu'han estampat son nom á baix de la fulla susdita—que, además del rector, suposém que son preveres y obrers de la parroquia—quina mena de restauració pensan fer, pera que's pugui contribuhir á la mateixa sense por d'ésser complis d'un atentat al respecte que's mereix un'obra antiga de tan extraordinari mérit. No s'ha de extranyar aquesta desconfiansa, dada la manera poch seria cóm aquí's fan moltas restauracions. Hem d'estar segurs de que's conservará ab extraordinari cuydado la patina de la pedra, que justament es una de las patinas més bellas, usant pera tapar las junturas un ciment menys blanch que'l que s'ha usat en el campanar de má esquerra; ens han d'assegurar que no més hi afegirán las cornisas quehi faltan ó tenen trossos massa trencats, y que's limitarán á destapar las finestras mitj tapiadas y á suprimir aquell suplement de campanar que hi há adossat al de má dreta.

Peró han d'afirmar y prometre que no afegirán els florons que no hi há en els pináculs que terminan las pilastras adossadas als contraforts que s'aixecan dels dos costats de la porta; que no afegirán las mans al Sant Pere, y que no apedassarán las gárgolas que son trencadas. Ab totas aquestas seguritats, creyém que tots els barcelonins devots y aymants de las glorias artísticas de nostra terra tenim obligació de contribuhir á la consolidació de tan ayrós temple y tan notable fatxada.

El rigorisme de voler restaurar un'obra arquitectónica no ha d'ésser portat may al extrém de volerla tornar á son estat primitiu ab tota sa unitat y tota sa puresa, puig además d'ésser impossible refer convenientment las parts desaparegudas, els homes hi han anat fent modificacions y aditaments, sense pretensió d'esmenar la plana y seguint el gust de son temps, que á voltas no hi van del tot malament. Tal passa á Santa Maria del Mar ab la imatje barroca de la Purissima qu'adorna la porta que dona al Born, y ab las tres tribunas que hi han posadas á la part exterior dels tres finestrals que cauhen á la dreta de la mateixa; com tothóm trobaria mal fet que's cambiés l'altar major, las dugas tronas, l'orga y la tribuna de la reyna, perque no son del sigle XIV. Ab els anys s'han tornat venerables, han pres carta de naturalesa, y no tenint la pretensió moderna d'escarnir l'estil passat, s'han penetrat del esperit general de la iglesia.

També'ns fa joch ab ella l'arch qu'avans conduhia de la tribuna de la reyna al palau reyal. En cambi, creyém que guanyaria molt si's treguessin las edificacions adossadas al absis entre la porta y'l carrer de Sombrerers.

Quan un monument ja es una ruina y no

pot respondre á un fi práctich (com succeheix ab Poblet, Santas Creus, Sant Pere de Roda y una bona part del Monastir de Sant Cugat del Vallés), deuria consolidarse en son estat actual, puig no tan sols ofereix molt material al estudi, sinó que l'enrunament, l'abandono y la desolació en que fins ara s'ha tingut li donan una poesia y un encis inexplicables. Cert que'l cor sent una fonda recansa y un greu condol de que s'hagi destruhit ó abandonat aquella obra avans tan complerta y tan bella, y d'aquí naix el desitj de reconstruhirla; peró no's té en compte que la reconstrucció formal y honrada arriba als límits de lo impossible, puig moltas pedras han desaparegut, sobre tot detalls ornamentals, y si no's conservan els plans del edifici ni tots els materials antichs, l'arquitecte que posa sas mans pecadoras en aquella obra té d'inventar é inventa segons sa erudició, no segons son sentiment y son saber com inventava l'arquitecte que va concebirla.

Aixís mateix passa tractantse d'obras esculptóricas ó pictóricas. ¿Qui es el guapo que s'atrevirá á restaurar els brassos á la Venus de Milo? ¿Qui s'atrevirá á posar testa y extremitats al tors de Fidias, ó mans y peus al Theseu? Bé s'ha probat de proporcionar brassos á la Venus, peró ningú ha sigut prou grech pera conseguirho, y al ultim s'ha quedat sense brassos, serena y gloriosa y admirada fins á tal punt, que sembla que'l mancarli las extremitats superiors afegeixi bellesa á lo que resta.

Suposém qu'en un quadro de Velázquez, de Rubens ó de Goya hi faltés una figura ó una part important del quadro: ¿quin fora'l pintor prou valent pera pintarla?

Just es confessar que'ls artistas que més s'han atrevit en aquest sentit son els arquitectes.

Y es que'ls homes, á falta de poder, tenen orgull y s'atreveixen á fer lo que per lley natural els está vedat, y's llensan irreflexius y pretensiosos á cometre profanacions que á voltas arriban á sacrilegis.

SEBASTIÁ JUNYENT.

LA MOSSOTA

(DRAMA RURAL)

Aquella mossota de la Carme semblava que'ls hi hagués donat una mala beguda: els tenia á tots dos trastocats. Com qu'havia anat á servir molt temps á Barcelona, se li havia encomanat á la Carme una gracia y distinció, uns ayres que no tenian pas las altras mossas d'aquells paratjes; y aixó feya que tant el Xich de la Musquina—que no s'havia mogut may d'aquells terrossos,—com l'Estevet Mitra, que tot lo més havia estat á Ripoll ó bé á la Seu d'Urgell, li trobessin alhora quelcóm inexplicable que'ls tenia seduhits.

La mossota d'aixó se'n aprofitava, fentlos anar en renou. Y ara afavoria y demostrava predilecció per l'un, ara guardava sos afalachs y manyagarias pera l'altre. El cas era que tots dos estavan boigs per ella, que n'hauria fet lo qu'hauria volgut.

El Xich de la Musquina la veya tots els dias, puig vivint al Lliurat, lo mateix que la Carme, li era fácil atraparla un'hora ó altra. No succehia aixís ab l'Estevet Mitra, ja que aquest sols la podia veure'ls diumenges que la Carme baixava á Puigsoliu á ballar, ó bé entre setmana'ls dias que al Estevet li tocava anar á regar un pradet que'l seu pare tenia aprop del Lliurat.

Justament aquell divendres li tocava regar, y l'Estevet Mitra trescava adalerat pera veure á la Carme, aquella mossota que li privava'l dormir á las nits y li feya recular la gana, fentlo tornar cada dia més flach.

Y pujava costa amunt, satisfet, taral-lejant una cansó que aquell estiu s'havia fet de moda á Puigsoliu y qu'era d'una sarsuela que s'havia popularisat al estrenarse dos anys enrera en un dels teatres de Barcelona.

Caminava tan abstret, que ni menys s'adoná que, un tros lluny, al camp de la Granota, hi llaurava'l Xich calmosament ab el parell de bous... y fins un cop ó dos estigué á punt de caure tan llarch com era al ensopegar sos feixuchs esclops ab las cantelludas pedras atapahidas en el camí del Lliurat.

Mentres anava pujant pel costarut camí, el Xich de la Musquina no'l perdia de vista, y al acabar un dels solchs aturá'ls bous, caragolá un cigarret de *tana* y's quedá plantat

bella estona guaytantlo ab mirada sinistra y amenassadora.

Al girar l'Estevet Mitra un dels retoms del camí, senti una veu que li digué:

—Hola, Estevet! Bé passas prou tibat avuy!

—Ah, ets tu, Carme! ¿D'hónt ixes?

—¿D'hónt vols que ixi? D'aquí al Lliurat. Com sabia qu'avuy te tocava venir á regar...

—Si que veig que te'n recordas—feu el Mitra.

—Tractantse de tu ja ho sabs que...—insinuá la mossota.

—Si, prou: més te recordas del Xich...—barbotejá l'Estevet.

—Embusterot!... Te juro que'l darrer pensament que tinch es pera ell!

—¿M'ho juras?

—T'ho juro!—recalcá la mossa.—Te juro que tan sols penso en tu, en el meu Estevet, en el meu preferit!...

—¿Y cóm ho sabs que soch teu?

—Perque sé que m'estimas.

—¿Y cóm ho sabs que t'estimo?—preguntá l'Estevet ab ansia.

—Perque tos ulls m'ho diuhen, y'ls ulls no enganyan.

—Ja tens rahó que no enganyan, perque t'estimo de tot cor, Carme!...

—Y jo no, ¿eh?

—¿Tu, tu? No ho sé!...

—No vull qu'ho diguis més, perque soch tota teva!...—

Y agafantse las mans, clogueren el dols coloqui ab un petó remorós.

Mentres tant el Xich de la Musquina havia deixat els bous, s'havia anat á amagar darrera d'unas verdissas y no perdia de la conversa ni un sol mot.

A intérvals li venian ganas de surtir de son amagatall y d'un bot llensarse sobre'l Mitra que li robava'l seu amor — l'amor d'aquella mossota que també li havia jurat á n'ell—peró's contenia tement errar el tret, y apaybagava'ls seus impulsos per mor de no fer soroll á la verdissa y poder aixís continuar son espionatje.

Per fi l'Estevet y la Carme's varen separar, y'l Mitra ab l'aixada al coll va dirigirse cap el prat á apariar las taparadas pera poder regar á la nit.

La fosca comensava á invadirho tot, y milers d'estrellas com microscópichs llumets pugnavan per treure llur caparró en el seré firmament. Las ombras se projectavan llargarudas pels caminals y viaranys fent pendre á las cosas més senzillas é ignocents formas estrambóticas y pahorosas; y tot tenia un aspecte misteriós qu'omplia d'esglay l'anim del vianant.

Al arribar l'Estevet Mitra al prat, li va semblar sentir fresseig dintre la verneda que vorejava l'englevat: era un soroll somort, apagat, verament esferehidor... peró no'n va fer cas.

—Deu ser algún gossot ó alguna guilla—pensá'l Mitra.

Y's disposá á comensar sas operacions, al objecte de poder distribuhir convenientment l'aygua pel prat.

De sobte, y quan més atrafegat estava en aquestas operacions, senti soroll esmortuhit de passos al seu darrera, y's girá instintivament. Un home, en qui, á pesar de la fosca de la nit, va reconeixe al Xich de la Musquina, se'l contemplava ab mirada sinistra.

El primer intent del Estevet al véurel va ésser posarse dret, peró tot fou endebadas: el Xich, que acabava d'apoderarse de l'aixada que'l Mitra havia deixat abandonada, li doná tan bell cop al cap y ab tant d'acert, que'l pobre Estevet caygué extés, allargassat demunt de la taparada qu'en aquell moment acabava de fermar, brollantli á dolls la sanch de la ferida.

IGNACI SOLER Y ESCOFET.

DIÁLECH

—Sé qu'ets ambiciós, no sé de quína cosa;
no sé si de fortuna, poder ó enteniment...
A voltas ta mirada, quelcóm misteriosa,
sembla que al fons cova
un anhel fervent.
¿De qué es aqueix anhel? No puch endevinarho...
Devant plers ó riquesa, no't veig esma-perdut:
si'l món vol enlayrarte, te veig jo refusarho
y't veig gosá á solas
de la quietut.
¿Quína es aqueixa incógnita qu'en ton esprit s'aferra?
¿quínas magnificencias somnía ta ambició?
¿qu'es lo que tu voldrías ésser sobre la terra?...
. . . . . .
—Voldría ésser... Jo!

VÍCTOR CATALÁ.

TROP DE ZÈLE

CARTA OBERTA Á EN NARCÍS OLLER

Estimat amich:

He vist la rectificació que fas á mon article *La primera lectura de L'Atlántida*, y jo, á mon torn, sento dirte qu'ets tu qui está equivocat en molts punts, encara que de bona fe, y portat per un sentiment que t'honra en gran manera: ton culte fervent pel teu cosí y amich Yxart, á qui aludeixo en el meu article. Consti que, al aludirlo (y ho dich aquí perque ve bé), no vaig tenir cap intenció de rebaixarlo en res, ni vull socavarli'l pedestal com tu suposas, ni deprimirlo per'alsar á mossén Cinto. Jo soch d'aquells, amich Oller (y dispensam la inmodestia, ja que aquí lo contrari sols fora hipocresía), que, pera posar una estatua dalt d'un merescut pedestal, no necessitan pas trepitjarne un'altra. Si es precis, sé ferho á pes de brassos; peró en aquest cas no calia. Está massa alt mossén Cinto perque jo necessités que l'Yxart me servis d'escambell.

Donchs, tornant al sentiment que inspirá la teva réplica, qu'es lo principal, ja qu'*es el to lo que fa la cansó, més que la lletra*, com deya un antich refrá llemosí, dech dirte que m'ha fet á mi—y no sols á mi sinó á molts d'altres — l'efecte de *trop de zèle*. Y no hi há pas res pitjor, pera un dels que figuran en la historia d'un poble, com es l'Yxart, que'l trobar amichs de bona fe d'aquéixos que son més realistas que'l rey y més papistas que'l papa, perque volentli atribuhir, á voltas, fins opinions que no ha tingut, li desfán la personalitat en lloch d'enlayrarla. Y tu, amich Oller (permetem que t'ho digui y no t'enfadis, perque'l teu article obeheix á un sentiment tan noble com l'amistat), tu ets d'aquests, tant, que jo crech que li vas fer un flach servey al amich Yxart y al eminent crítich, al publicarli aquell volúm de retalls inédits després d'haver desaparegut ja d'entre'ls vivents.

Y ara passém á las acusacions concretas. Te queixas de que no't consultés avans de parlar de l'Yxart, y ho fas ab un to que no sembla sinó que'n tinguessis l'*arriendo* d'aquest tinglado, y que tot lo que sobre d'ell un pogués dir ó pensar, no ho pogués fer sense la permissió teva, no considerant que l'Yxart literat ó crítich, y per tant home públich, era judicable per tothóm.

Dius que l'Yxart no era pas á Barcelona l'any 1873, y que, per tant, no pogué acompanyarme á veure al *pageset* qu'era sols allavors mossén Cinto. Y afegeixes, com á proba, que l'any 73 «l'Yxart no's trobava á Barcelona, sinó á Madrid, ahont, com recluta de la quinta de Castelar, estava fent el servey tal com ja han dit els seus biógrafs.»

Peró, sant cristiá! ¿Que per ventura la quinta d'en Castelar se va fer efectiva'l 1.er de janer de 1873 y durant tot l'any? La República's va proclamar el dia 11 de febrer, y avans de venir en Castelar al poder hi va haver tres presidents: en Figueras, en Pi y en Salmerón; y ja era á últims de setembre quan se va proclamar la tal quinta. Peró ara, perque vegis que la meva memoria no m'es infidel, te diré, en favor teu, que ton cosí Yxart hi va anar ja avans á Madrid: hi va anar essent encara president de la República'l vostre oncle Estanislau Figueras, perque ja alashoras se parlava del servey obligatori; y ell se'n va anar á Madrid á estudiar crech jo, y s'hi va quedar com agregat particularment á n'en Figueras, pera poder escaparse de dur el fusell y fer el servey com ordenansa de la presidencia, á Madrid mateix, quan vingués la quinta anunciada. Y aixó no m'ho han contat: m'ho va dir el mateix Yxart dias avans d'anarhi, que va estar aquí á Barcelona, y fou precisament quan vegerem á en Verdaguer. Y aixó era tot dins l'any 73. Es á dir, si no hi tens cap inconvenient.

A continuació afegeixes, pera desfer lo de que l'Yxart no era conegut com á escriptor públich en aquella fetxa: «y desd'ahont (desde Madrid) enviava á la revista *El Siglo Literario*, que tinch coleccionada y á la teva disposició, unas correspondencias-revistas, per cert ben macas, qu'están desmentint de fet la teva aserció de que, per aquells temps, el jove Yxart ni tan sols pensava encara en ésser escriptor.»

Donchs jo repeteixo lo mateix. L'Yxart no pensava en ésser *escriptor professional*, qu'es

---

No ho dubti, senyor Oller: en Pompeyus Gener tenía rahó. A l'Yxart no li agradava *L'Atlántida*, ó, en tot cas, li agradava molt poch. Fent de *tío Paco*, venía ab la rebaixa y rebaixava, rebaixava... ¿Se'n vol convence? Donchs escolti:

Vosté diu: «Molt lluny de no haver sabut apreciar l'Yxart—el célebre Yxart, que per quelcóm superior ho deu ésser de célebre — el geni poétich del gran Verdaguer, hi há mil escrits ben públichs que proban que *sempre*'n fou un admirador decidit». Nosaltres no negarém la existencia d'aqueixos mil escrits: sols li dirém que no hem sabut trobarlos enlloch, y aixó que'ls hem buscat ab molt afany. Al contrari de lo que'ns hem convensut, per la lectura de sos escrits *públichs* — en qüestions de vida privada no'ns hi fiquém— es de que l'Yxart no sentía gayre afició pel pageset de Folgarolas. Els grans poemas no li agradavan á l'Yxart. De *L'Atlántida* no'n parlém: prou ho demostra en Pompeyus Gener. Del *Canigó* deya'l cosí de vosté en el primer volúm de *El año pasado*, página 323: «*El argumento nos parece harto sencillo, y en su desarrollo dramático escaso de interés; una vez leído el poema, queda reducido á un pretexto. Fáltale sobre todo pasión, y el atractivo de sus luchas.*»

Segons ell, els *Idilis* y *Cants místichs*, *Cants* y *Caritat*, venían á curar á temps á mossén Cinto del «mal de las metáforas». Peró arriba l'any 1890, y l'Yxart publica un nou *Año pasado*, y en ell, página 65, després de parlar de

lo que volia dir, y sols parlava d'ésser advocat; y no era conegut més qu'entre'ls companys y altres com un jove ilustrat y discret, y lo de qu'escriguès desde Madrid *correspondencias macas* á un periódich de provincia, no volia dir pas qu'ell fes paga d'ésser escriptor de professió, ó al menys ningú ho sospitava alashoras. Tots escriviam en diaris ó periódichs de major ó menor circulació, perque en aquell periode aixó era la mania general, com ara'l wagnerisme. Peró que tinguessin crédit ó tendencia de verdaders escriptors, entre'ls més ó menys joves d'allavors, hi havia sols en Martí y Folguera, en Bartrina, en Feliu y Codina, en Matheu, l'Anicet Pagés de Puig, l'Alfred Opisso y d'altres que no recordo. Ni l'Yxart, ni tu, ni jo, somniavam en ésser lo qu'hem sigut després. Jo de mi sé dir que'm pensava que seria un pintor, y aquesta era la meva fal-lera. Las ciencias y las lletras las cursava imposadas per la familia y com element general d'ilustració. De la ploma sols me'n servia pera defensar las ideas politicas federalistas ó las mevas tendencias de pintor, y dava ben poca importancia als meus escrits. Diguis lo que vulguis, el teu cosi, en aquell temps, ningú va somniar que pensés en ésser un escriptor com ho fou, fins que va publicar el seu notable estudi sobre *Fortuny;* y lo que'l va ja consagrar va ésser el pendre la direcció de *Arte y Letras* de la casa Cortezo y C.ª; y aixó era ja cap al any 80 ó 80 y tants.

Y mira cóm cambian las cosas! Tu alashoras eras enemich acerrim de lo que se'n deya el *realisme en l'art* y'l *determinisme* en la crítica, que jo defensava acaloradament, y'l tal *realisme* no era més que un naturalisme molt honest; res de *zolisme* encara, del qual n'ets tu ara glorios representant en las lletras catalanas. En cambi, jo cada dia'm torno més idealista y no dels que miran endarrera, sinó dels que van endevant sempre.

Citas una carta de l'Yxart que... home, ¿veus lo que't dich? *Trop de zèle!* Aixó no li fa pas cap favor á n'en *Pepe*. Ell, que tu vols que ja fos tot un escriptor conegut l'any 73, no coneixia en el 77 *L'Atlántida*, premiada als Jochs Florals, y sols va adonarsen d'ella quan va veure anunciat un concurs pera la traducció, premiat ab dugas mil pessetas!

Ara comprench per qué va posar á don Antoni López al mateix nivell qu'en Verdaguer, considerant l'astucia fenicia de fer quartos al nivell del geni épich. Y perque no'm diguis que m'equivoco, aqui va textualment lo qu'ell deya en un llibre:

«*Don Antonio López quiso honrarse, honrándolo* (á Verdaguer), *y si el uno comprendió que era acción hermosa proteger á un genio, éste era también capaz de admirar el genio de los negocios, y á una de las más nobles figuras de nuestra época* (!). *¡Pareja singular la que formaban aquellos dos hombres! Al sorprenderse en la cumbre, llegados á ella por sus opuestas vertientes, debían reconocer entre ellos un lazo común: todo lo debían á sí mismos. Y si el genio es siempre uno, aunque diferente y múltiple en sus fases, sin duda el poeta y el negociante se considerarían más semejantes entre sí* (ca, home, ca!), *que entre sus respectivos colegas inferiores. ¿Acaso el realizar estupendos proyectos mercantiles que mudan la faz de un pueblo* (ó l'arruinan en profit propi y dels jesuitas), *no requiere imaginación soñadora para concebirlos en toda su grandeza?* (!!) *¿Acaso la intuición, la certera perspicacia, no aprendida, dón nativo que elevó á López á la fortuna, no es aquella misma intuición poética, no aprendida tampoco, que elevó á Verdaguer á la gloria?* (Fugi, home, fugi! ¿Y ara? ¿Que s'ha begut l'enteniment?)

.....

....Esto bastaba sin duda para que se sintieran hermanos.

»*Tanto era así, que para convertir en poesía las empresas del uno, le ha bastado al otro barnizarlas con el lenguaje poético sin alterar su realidad, como vamos á ver en los siguientes versos. No los leerá sin admirarlos, quien tras la poesía escrita, imagine la poesía* VIVIDA *que se desprende de la cohabitación de aquellos dos hombres ilustres.*» (J. Yxart: *El año pasado*. Letras y Artes en Barcelona, 1886; páginas 53 y 54. A aquest paragraf segueix una poesia d'en Verdaguer). *Apaga y vámonos*, que dirian á Madrid.

¿Veus á lo que t'exposavas al publicar aquella carta? No la devias treure á relluhir, més á més, quan no es pas cap proba convincent, donchs en aquell temps (73) l'Yxart no donava cap importancia al *pagesel de Vich*, com vaig dir, y als quatre anys ni's devia ja

---

Nazareth, darrera part del poema *Jesús infant*, termina l'article dihent: «*El miniaturista acabará por empequeñecer su talento en fuerza de pintar lirios, cruces, palomas y místicos racimos, adorno de las estampitas para niños juiciosos.*»

Et voilà cóm l'Yxart poch á poch va restant qualitats á mossén Cinto. Primerament, ab las obras petitas d'aquest fuheteja sas obras grans; després, las mateixas obras petitas li semblan raquíticas. *L'Atlántida* es encarcarada y *Nazareth* es insignificant; heusaquí l'admiració que mossén Cinto produhía á l'Yxart.

Tot lo qual no té res de particular. Un gran crítich, el primer y únich crítich que vostés tenían — y que més d'una vegada s'havía permés posarse enfront d'opinions generals defensant las sevas ab enteresa — estava en el seu dret, més ben dit, cumplía ab la seva conciencia artística exposant ab claretat y fermesa'ls seus judicis sobre mossén Cinto y *L'Atlántida*. ¿Per qué no havía de regatejar, si'l género no li agradava prou y creya que l'avaloravan massa? Mes si aixó no té res de particular, sí que'n té, y molt, lo qu'ha dit y fet vosté. Vosté ha volgut fernos creure que l'Yxart era un entussiasta de mossén Cinto y de *L'Atlántida*. Pels trossos qu'hem citat ja's veu ben clar que no ho era. Donchs vosté — no s'enfadi, senyor Oller — ha tractat de mistificárnosel; ab lo qual — y perdoni — s'ha

recordar d'ell ni dels seus versos. Mira, de segur que li devia passar quelcóm de lo que'm passá á mi ab el célebre doctor Binet, de Paris, avuy director del laboratori psicológich de la *Sorbona*.

A'n aquest no era un sol moment que jo l'havia vist, sinó que junts haviam format part, al *Quartier latin*, de la societat *Les hidropathes*, y á més haviam anat durant un curs á la clínica psiquiátrica d'en Charcot á la *Salpêtrière*. Donchs, noy, l'any de la Exposició, quan me van parlar dels seus trevalls genials d'experimentació fisiológich-psicológica, no vaig saber qui era, y un comú company, l'Emile Gaudeau, expresident dels *hidropathes*, va tenir que dirme: — «Peró si no'n coneixes d'altre! Es aquell noyet que sempre'ns amohinava ab observacions impertinents, com *s'il cherchait la petite bête!*»—

Donchs ¿qué té d'extrany que á l'Yxart li passés quelcóm semblant, no havent dat cap importancia al pobre seminarista á qui sols havia vist durant una estona y *de passo*, feya ja uns quants anys?

Me preguntas si jo l'havia pogut coneixe'l 73, y com no sé á qui't refereixes, te diré: á n'en Verdaguer *sí*, y tal com ho he contat en tot lo essencial; á l'Yxart també, y algún temps avans, puig eram companys ab tu y en Rufart, quan eram simples estudiants y encara no s'havia proclamat la República.

En lo que dius de las *illes gregues*, potser tinguis rahó; potser ho vaig confondre ab el cant VI, *Hesperis*, allí hont cambia la versificació parlantse de Grecia. Lo que va impresionarme va ésser el cambi de metre y del to heroich en to plácit descriptiu.

Per fi, dech dirte una cosa y es: qu'avans de publicar el meu article, que tu rectificas, el vaig fer veure á mossén Jacinto Verdaguer per medi d'en Busquets, y ho va trobar tot bé. Donchs, l'Yxart hi era. De qui no's va pas recordar, com jo tampoch, va ésser del altre, y per aixó ho vaig deixar en dubte. Lo que sí va dir es que tal volta era en Gómez, peró que no ho afirmava. Va fer retocar sols lo que jo deya que al passar per aquí vestit de pagés ja era capellá, puig va dir que á n'ell li semblava que no ho era encara; per aixó ho vaig treure.

Tu dius que si l'Yxart hagués sigut á Barcelona y tingut «la sort de sentir llegir *L'Atlántida*, may, jamay hauria pogut fer els desventatjosos vaticinis que tu (es á dir, jo) li suposas, per la senzilla rahó de que tenia molt més bon gust y perspicacia que'ls que tu (jo)'t dignas reconéixerli.» Y jo't deya y sostinch que l'Yxart va dir: — «Bé, sí, ja es un xicot de talent, no's pot negar; peró'm sembla qu'en tot aixó que'ns ha llegit hi há molta retórica. Al Seminari s'ha impresionat ab els poetas llatins: ja li pasará aquesta fuga, y després veurém! Després vindrá la crítica y fará la tría.» — ¿Vols convénceten de que l'Yxart podia ferlos aquestos *vaticinis?* Donchs llegeix el següent tros de *El año pasado*, volúm 1.er, página 57, en que, si fa ó no fa, ve á dir lo mateix:

Verdaguer «*vacía una esfinge colosal de una sola pieza, tomando por bloque toda una cantera, y luego coge con delicada mano la tierna mata que arraiga entre sus hendiduras. A mí me gustan más algunas de esas florecillas y brotes, que muchas de aquellas imágenes. ¡Es tan fácil incurrir en el defecto de crearlas, sólo por el gusto de crearlas! Si la pasión humana no las anima, ¿qué vienen á ser entonces sino colosales artefactos de cartón ó una serie de fantasmagóricas pinturas de linterna mágica? Observad que casi todos los grandes escritores, á quienes distingue imaginación extraordinaria, absorbidas sus demás facultades por ella, acaban lastimosamente por convertirse en fabricantes de metáforas, obedeciendo á un desequilibrio fatal de su genio.* ¡CULPA ENVIDIABLE! *pero culpa al fin. Nace entonces aquel género, tan próximo de lo enfático, de que han sido modelos en Francia: Víctor Hugo en sus últimos tiempos, Pelletán, en su* PROFESIÓN DE FE, *y entre nosotros Castelar en la oratoria. Verdaguer se ha curado á tiempo de ese mal con sus* IDILIS *y* CANTS MÍSTICHS, *sus* CANSONS DE MONTSERRAT, *y el mismo tomo* CARITAT; *pero en la tan elogiada* ATLÁNTIDA, *que le ha valido su renombre en España y en el extranjero, me asombra á veces, pero no me conmueve. Nadie osará decirlo, porque la fama consagró el poema á la faz de todos los adalides de las lenguas romanas, y se ha repetido hasta la saciedad que por Verdaguer gozamos de la gloria de poseer un poema en nuestro siglo; pero si fuéramos á investigar, ¡cuántos*

---

posat en ridícul vosté, y lo qu'es més grave, hi ha posat al pobre Yxart, que á horas d'ara deu renegar desde un altre món de vosté, del seu amich de l'ánima, que ab sa oficiositat intempestiva li adjudica criteris y gustos qu'ell no tenía pas. Aixó suposant que hi hagi un altre món, y qu'allí's permeti renegar.

«Jo't maleheixo, Narcís, — perdónins, senyor Oller: es l'Yxart qui parla — perque m'has fet claudicar, m'has volgut fer dir lo que jo no havía dit may, y m'has posat en contradicció ab mi mateix, ab tu mateix, ab nosaltres mateixos, els quatre ó cinch que *tallavam el bacallá* en nostres bons temps. Vull dir, per si trobas la frase massa vulgar, nosaltres quatre ó cinch qu'eram els únichs sabis, els únichs vidents, els únichs masclos. Nosaltres formarem escola, donarem patents, nosaltres definirem y excomunicarem, y nosaltres, corejats pels *i due centi*, sentarem sobre bases inmutables els principis absoluts del art y la bellesa.»

Si nosaltres, *petits peixets de globo*, 'ns atrevissim á donar consells á vosté, *gran tauró* sobrevivent d'aquella escullida bandada, li faríam veure que la manera de defensar dignament á l'Yxart, era dirnos: «Jo no ho sé si ell va assistir ó no á la lectura que diu en Pompeyus: mes aixó no té cap importancia. Lo que'n té es el judici que l'obra de mossén Cinto meresqué á l'Yxart, y aquest judici aquí'l teníu, tret de tal llibre y de tals

repiten enfáticamente estas palabras sin haber leído la ATLÁNTIDA, *sin proponérselo nunca, y sin importárseles un bledo de que tengamos ó no un poema! ¡Poseer un poema! Después de todo... qué? Hay cosas que, á fuerza de ser vagas y convencionales, llegan á ser cómicas. ¿Por ventura, un poema épico, valdrá más sólo por ser tal, que un magnífico drama, una novela superior ó un tomo de poesías modesto, pero todo él poesía? Pues yo he de confesar mi torpeza. No oigo hablar de los grandes poemas sin que imagine un gran tomo infolio, muy pesado, muy enojoso, muy farragoso y anti-poético, sobre el cual se han caído de bruces dormidas muchas generaciones, sin confesarse unas á otras su debilidad, antes al contrario, pasándose el infolio de mano en mano, y engañándose sucesivamente con exclamaciones de elogio. Imagino un gran poema como una serie de versos largos con numeritos y asteriscos sobre cada palabra, y notas eruditas, corolarios, aclaraciones, etc., en columna cerrada, para entretenimiento de sabios y filólogos. ¿Para qué queremos un libro así? La* ATLÁNTIDA *de Verdaguer no ha llegado todavía á este lastimoso estado. Sus pasajes más bellos campean aún inmaculados y claros en las páginas, pero yo sigo teniéndola por obra más digna de estudio que amena. Allí está en mi reducida biblioteca entre los mejores libros, algunos del mismo Verdaguer. Cuando me falta alguna palabra gráfica que recuerdo he de encontrar allí, saco el libro y lo hojeo; cuando quiero mostrar á dónde alcanza nuestra lengua manejada por un gran escritor, abro el libro y leo también. Es para mí á la vez un diccionario y una colección de trozos selectos. Pero cuando deseo paladear un instante el licor suave de la poesía que recrea y embriaga, no acudo al poema, la verdad, sino á otras poesías más humanas y más intensas, del mismo Verdaguer acaso.»*

¿Veus cóm es lo que't deya?

Respecte al final del article, dech dirte que fas bé en no deixar *encendre la teva indignació*, ni tan sols la capsa de mistos que dus á la butxaca, perque no n'hi há pera tant. El que un home célebre no comprengui á un altre home célebre, perque no sigui del seu temperament ó constitució íntima, ja que l'Yxart era crític analista y raciocinador, y en Verdaguer un geni poétich, imaginatiu, essencialment entussiasta, res té qu'ofengui ni rebaixi la dignitat ni'l renóm del primer en lo més minim.

Sófocles desdenyava á Esquil; Quintilià may va poder compendre l'*Orestia;* Lope de Vega va dir del autor del *Quijote* pochs dias després de mort:

> Que Dios le haya perdonado
> al buen Miguel de Cervantes.
> Fué de los *extravagantes*.

Voltaire deya del gran Shakespeare: «*Ce courtisan grossier — du profane vulgaire.*» Fontenelle parla del pare del teatre grech en aquests termes: «*On ne sait ce que c'est que le Promethée d'Eschyle, Eschyle c'est une manière de fou.*» «*C'est dommage que Molière ne sache pas écrire*», Fenelon exclama. Y Bossuet afegeix més: «*Molière est un infame histrion.*»

D'Alembert escriu d'un drama de Calderón de la Barca qu'es *une arlequinade* com els de Shakespeare. Y en Ventura de la Vega, segons contan, avans de morir va cridar al seu fill pera dirli en confiansa: «*Me j... el Dante.*» Y tots aquests senyors que acabo de citar, crech que tots ells, per lo menys, tenian tant talent com el teu estimat cosi Yxart. Es á dir... á mi m'ho sembla.

Ara, pera terminar, dech dirte que res tinch que perdonarte, donchs has obrat, com ja he dit, sols impulsat vivament per ton inmens carinyo al teu cosi y amich, á qui sé apreciar en tot lo que valia, tant, que per mi, el que hagués desconegut á n'en Verdaguer no es una tara pera ell, sinó qüestió de manera de sentir; de lo contrari no ho hauria pas contat, pots ben bé créureho! A mon torn, jo també't prego que'm dispensis, donchs continúo estimantvos á tu y al teu cosi (q. e. p. d.) com ho mereixéu.

Y ara prou! Deixém en pau als morts! Ja han llegat á tots las sevas obras, y aquestas prou per ells parlan!

Sempre teu, antich company y afectissim amich.

---

páginas.» Si'l judici era d'admiració incondicional, podía vosté afegir: «Ja veyéu cóm l'Yxart no podía dir lo qu'en Pompeyus afirma que va dir.» Y si no ho era, podía posar: «Es probable que l'Yxart digués lo que diu en Pompeyus, perque ell aixís pensava: mes aixó no es cap deshonra pera l'Yxart, puig que un crítich com ell, del seu talent y de las sevas conviccions, tenía perfecte dret á pensar lo que li dés la gana de mossén Cinto y de sas obras.» Y si vosté hagués volgut afegirhi un final d'efecte, podía rematarho aixís: «L'Yxart, el *tauró*,'n deya aixó: els *peixets* d'avuy en diuhen aixó altre. Donchs bé: *ai posteri l'ardua sentenza.*»

En fí, ja que'ns hem atrevit á donarli un consell, li demanarém permís pera donarnhi un altre, y es el següent: Vosté diu que pot citar molts trossos de l'Yxart ab que demostrar qu'era un gran admirador de mossén Cinto y de *L'Atlántida*. Ja li hem dit que nosaltres no'ls hem sabut trobar. Si vosté'ls troba, vagi ab molt cuydado al publicarlos, perque si ho fa y demostra d'un modo indubitable sa autenticitat, lluny d'afavorir á l'Yxart com á crítich imparcial, convensut y clarivident, el tacará ab mácula de contradicció é inconseqüencia, puig la contradicció será evident al comparar els tals trossos ab els que li hem citat nosaltres.

Y'l ridícul, senyor Oller, el ridícul caurá sobre l'Yxart per culpa de vosté! — (N. de la R.)

EL VIANANT

Anava un vianant pel cim de la carena, vestit pobrement, ab dos trossos de pell sens adobar per calsat, y sense res al cap.

La barba era crescuda y espessa, negra com la sutja; la forsa de sa mirada denotava un atlant, peró era resignada y joyosa al mateix temps; duya llarga cabellera desarreglada, peró molt neta y brillant. Portava una aixada al coll, un civader de pell de llop y una fals.

De prompte s'aturá, y fixá'ls ulls en un planell de terra erma que hi havia al peu de la montanya; els seus ulls s'enllumenaren d'alegria, y baixá montanya avall, decidit y ferm com home que sab bé lo que vol y ahónt va.

En sent al planell deixá'l civader, l'aixada y la fals, y anà á beure un xich d'aygua d'un filet que'n baixava per un torrentet d'alli á la vora, servintse de sas mans pera recullirla y beure.

S'aixugá la suor ab las mánegas, y després de passarse la má per la barba y'ls cabells, se dirigí ahont havia deixat sas eynas, contemplá un bon xich el camp que trepitjava, y després agafá l'aixada y's posá á cavar la terra ab un afany y un dalit que dava gust.

Ocupat estava'l vianant en sa feyna, que ni s'adoná que pel darrera seu venia una corrúa d'homes dalt de cavall, voltats de gossos y gent de totas menas. Eran ja bastant aprop seu; al sentir el burgit qu'armava tanta gent, el vianant se girá ab indiferencia; una volta ovirá lo qu'era y vejent que no l'interessava, torná á cavar ab el mateix dalit.

Un dels homes qu'anavan á cavall se fixá en el vianant que cavava y li digué:

—Ep! ¿Qué feu aqui?

—Estich cavant—respongué'l vianant.

—¿Per qué?

—Pera sembrar.

—¿Ja ho sabéu que aquesta terra té amo?

—¿Amo?... ¿Qué voléu dir?

—Qu'es meva, que no s'hi pot sembrar res sense'l meu permis.

—¿No puch trevallarla, donchs?

—No: anéuvosen!—

El vianant acotá'l cap sense dir res, agafá l'aixada, la fals y'l civader, y emprengué'l camí, tot trist. Quan hagué donat uns quants passos, s'aturá y preguntá al home que li havia enrahonat:

—¿Y fins ahónt arriba la vostra terra?

—Fins allá baix, aquell barranch—respongué'l cavaller.

El vianant torná á empendre'l camí sense contestar. Els cavallers se miraren els uns als altres y's posaren á riure, tot tornant á empendre'l camí.

El vianant seguí camps á travers fins arribar al barranch esmentat, el traspassá, y en sent al altre tros de terra, torná á descarregarse del civader y de la fals, y ab la aixada's posá á cavar aquella terra que també era un ermot. Estigué algunas horas cavant sense descansar, y quan ja'n tenia un tros ben llarch de cavat, se li atansá un altre home pel darrera seu, se'l contemplá un xich, y al fi, posantli la má á la espatlla, li digué:

—Mestre! ¿Qué feu aqui?

—Ja ho veyeu: cavo!

—¿Qui us ho ha manat?

—Ningú.

—¿Ja ho sabéu que aqui no's pot trevallar?

—¿Per qué? ¿Que també té amo aixó?

—També! També!

—¿Y no hi puch trevallar?

—No.—

El vianant abaixá'l cap y estigué un moment pensatiu; després aixecá la vista, mirá al home y li preguntá:

—¿Fins ahónt arriba lo vostre?

—Fins al cim d'aquell turonet que teniu al devant.

—¿Y á la banda del darrera ja no es vostre?

—No.—

Torná'l vianant á agafar sas eynas y'l civader, y's posá á caminar en direcció al turó, ab el cap baix y'l caminar pesat. Passá'l turó, en sent á l'altra banda s'aturá, y posantse la má als ulls pera lliurarse dels raigs del sol, mirá per tot arreu per si veya algú, y no veyent á cap persona, 's posá á cavar per tercera vegada. Aquell terrer també era erm.

Estigué sis dias cavant sense demostrar fatich, menjant herbas qu'ell mateix buscava pels voltants, bevent aygua d'un rech que passava per allá prop y dormint en una

barraca qu'ell se va fer ab canyas de vora'l rech.

Al jorn sisé, li aparegué un home que, atansántseli, li digué:

—¿Qui us ha dat el permis pera trevallar aquesta terra?

—Jo—li respongué'l viánant.

—¿Y qui sou vos?

—¿Jo?... Soch jo!

—¿Ja ho sabéu que aquí no's pot trevallar?

—¿També té amo aixó?

—També, també; peró vaja, ja que hi havéu passat el temps, ens arreglarém. ¿Qué penséu sembrarhi aquí?

—Blat.

—Donchs farém parts. Jo us deixaré la terra y vos me donaréu blat.

—¿Y m'ajudaréu?

—Jo no: ja faig prou ab deixarvos la terra.

—¿Y si jo no ho volgués fer?

—Jo us treuria d'aquí.—

El vianant se quedá pensatiu un bon rato, y al fi digué:

—Está bé: m'hi haig de conformar: peró necessito trevallar més terra.

—Trevalléu la que volguéu—li respongué'l foraster.

—Está bé: trevallaré. A mi ray que no'm mancan forsas! Trevallaré per vos y per mi, ja que vos me donéu la terra.

—Donchs estém entesos. Pel batre vindré á recullir el blat.—

—

El foraster se'n aná, y en molt temps no aparegué per allí. El vianant seguia trevallant sempre, sense fadigarse.

Vingué'l juny y ab ell el temps de segar. Els blats surtiren hermosos y las espigas ben molsudas.

Quan estigué tot segat, vingué'l foraster ab animals pera batre y homes per'ajudarlo. Bateren, y en acabat carregaren el blat sobre'ls animals.

El vianant contemplava ab sorpresa creixent cóm feyan sa feyna. Quan tingueren tot el blat carregat y's disposavan á marxar, el vianant digué al foraster:

—Escoltéu! ¿Y jo?

—¿Vos?... Pera vos lo que queda—respongué'l foraster tot anantsen ab aquells homes.

—Peró... si no més queda'l rostoll y la palla!

—Donchs aixó es lo vostre!—cridá'l foraster, boy rihent, ja dalt del animal y anantsen ab sos companys de camí.

El vianant quedá parat en mitj de la palla, mirántsel ab sorpresa y saltantli las llágrimas. Quan els perdé de vista restá un bon xich parat en el mateix lloch, fins que al fi's deixá caure en terra, plorant.

Quan el sol s'amagava y las ombras comensavan á embolcallarho tot, el vianant s'aixecá, y agafant l'aixada, la fals y'l civader ja buyt del blat que li servi pera sembrar, emprengué altra volta'l camí, sempre mirant en direcció de las últimas clarors que'ls núvols de ponent reflexavan; sempre avant, sempre avant, com si volgués aconseguir al sol que cada vegada s'allunyava més y'l deixava circondat de negras tenebras...

El vianant aná creuhant terras y més terras, cercantne una que no tingués amo.

Crech que no la va trobar.

ANTÓN SABATER MUR.

EL DUBTE

«¿Ets ilusió ó realitat? ¿Ets la vaga promesa esblaymada qu'eternament se mantindrá llunyana sobre'ls cúmuls daurats del horitzó, ó son tas formas tangibles y tens aquí á la vora nostre un lloch? En va't cerco guaytant entorn. Sols un jorn te vegí, y al atansarme á tu, estengueres las alas y fugires com fuig el vol de pardals al devant nostre. Debadas vaig cercarte després entre las brancas dels arbres propers. Eran florits, y darrera de sas flors ton llit hi feres, amagante sota'l vel de las flayrosas poncellas. Debadas vaig esperar que la tardor despullés els arbres. Encatifada la terra de las marcidas fullas, núas y pidolayres s'aixecavan al cel las brancas, y en ellas no t'hi vegí tampoch. ¿T'havias esblaymat durant l'estiu, ó estengueres el vol sens deturarte vers horitzons llunyans? ¿Ahónt ets, Ideal, qu'en va't cerco y no't trobo?

»Só pujat al cimall de las montanyas, y en cap lloch de la plana t'he ovirat. Vegí desd'allí dalt las esquenas molsosas dels pobles etjegant sas esllanguidas fumerolas, com en

aspiració vers l'infinit, y esbrinant son origen vaig trobarlo sota las ollas ahont bullia'l farro. No t'hi vegi allí tampoch, oh Ideal qu'en va cercol Dels rius que com á venas las planas creuhan, al travessar las ayguas ab ma mirada, tan sols el fons vegi cubert dels rochs arrodonits que al impuls de la corrent entre sí's topan ab tétrich soroll d'ossos. No en aquells llits feréstechs t'hi vegi ajeguda, ni tas formas vaig ovirar tampoch en la evaporació que'l sol produhia en las ayguas.

»Dels alts cimalls, sempre en ta busca, baixi á la platja; enfonzi mos peus en las humidas sorras, sagnaren mas carns feridas per las rocas cantelludas... Ni un vagarós perfil del teu ésser devant meu va apareixe. Ab ulls d'encisat vaig esbrinar, á travers las blavas ayguas transparentas, els boscos d'algas misteriosos. Fins mas mans vaig mullar per remenarlos. Vana ilusió! Sa propetat tan sols era un miratje, y al tractar de tocarlos, sa distancia m'apareguć més fonda, mes llunyana. Mes tu no eras allí; hauria vist tan sols hagués sigut l'intens reflexo de la gloria que't rodeja. No eras tampoch entre'ls milers de fadas que la escuma dibuixa en las rompents, perque las tals visions tantost d'apareixe s'esblaymavan, y tu ets fort y constant, y etern y rigit, oh Ideal desitjat que persegueixo en va!

»N'estich cansat d'anar en ta busca. Descans me demana'l cor, y la meva ánima, tremolosa, renuncia. No puch més...»

Aixis parlá l'Home, y ajeyentse en la sorra, aclucá'ls ulls y repenjá rendit el cap sobre una roca baixa.

Tantost, besárense en l'espay el ruixim de la rompent y las flayras del bosch, y adquirint la fusió formas definidas, apareguć una deesa que al Home s'atansá, y embolcallantlo ab son abrás, á cau d'orella li digué:

«Jo só Naturalesa, y donchs ton prech fins á mi ha arribat, vinch á ta vora pera somoure ton ánima rendida. Oh gran desditxat, qu'en cerca del Ideal has pujat als alts cimalls y has devallat fins á escoltar las armonías de las onas. Qué n'has anat d'errat! De seguir ton camí, no l'haurías trobat ni sobre'ls daurats cúmuls del horitzó, ni al teu entorn. En va l'has cercat en mi. Jo só Naturalesa, y jo tan sols puch aportarte l'abrás de consol qu'ara't porto enamorada. La veritat absoluta, oh Home fadigat, es un Sol que projecta sa llum colocat sobre mateix del teu cap feble. En va guaytarás entorn cercant la teva ombra. Perque la teva ombra la tens dessota'ls teus peus.

»L'Ideal ets tu mateix, oh desditxat! Per'xó en va l'has cercat entre las brancas floridas dels arbres. El jorn en que tu cregueres véurel fugir al devant teu, vares donar el primer pas vers ta fossana.»

Els ulls del Home's badaren sobtament, y murmurá:

— Si jo soch l'Ideal, ¿quin es mon Ideal, si jo no soch sinó'l Dubte?

— Oh, desditxat! Llavoras — digué Naturalesa espandint son perfum y humitejant la testa del rendit — fassias ma voluntat! Segueix, oh, feble inconscient, el teu destí de feble!—

Y las onas, encrestantse, anaren terra endins, y abrassant al Home, se l'endugueren murmurant pregarias vers el seu llit de foscas y misteriosas algas.

TEATRES

LES DEMI-VIERGES. — AURORA. — EL LEONCILLO. — AMOR DE AMAR. — EL TREN DE LOS MARIDOS.

Las vírgenes locas es la traducció castellana que'ls senyors Francos Rodriguez y González Llana han fet d'un arreglo que pera'l teatre va escriure en Marcel Prévost de la seva novela *Les demi-vierges*, intencionat estudi de costums contemporanias.

L'autor fou molt atacat per sa obra, y's defensá en un prólech habilissim. «Jo generaliso—venia á dir—jo pinto un medi definit y limitat: es el medi de la burgesia rica y de l'aristocracia que's diverteix. Aquest medi's caracterisa ab que: las ideas religiosas y morals no son jamay ideas *directoras*. Jamay s'aproba ni's condempna en nom d'un principi superior, sinó en nom de las *conveniencias*, del *qué dirán* dels contemporanis. Un'altra característica: s'admet que una senyoreta's diverteixi *familiarment* ab els homes. Tal es el medi en que trobém á la *demi-vierge* y en que trobém el *flirt*, d'importació *anglosaxona*; y en tal medi no'ls hi trobém com d'excepció.»

En Prévost se mostra implacable al pintarnos diferents tipos de la mitj-verje qu'ho sab tot, qu'ho coneix tot y ho fa casi tot; cínica elegant, festejada y lleugera, passa alegrament la vida, «disputant á las casadas els seus cortisans ab la insolent ventatja que li dona sa verdor de poncella nova.» Tipo sugestiu qu'exerceix sobre la ignocenta filla de la honrada burgesia «la mateixa fascinació que'l calavera exerceix sobre'l colegial inexpert.»

«El matrimoni cristiá—afegeix en Prévost—que fins á nova ordre es el nostre, 's funda en la concepció de la virginitat, de la integritat absoluta de la dona al casarse. Donchs bé: entre la concepció cristiana del matrimoni y'l tipo de la mitj-verge, hi há una antinomia irreductible.»

La serie de quadros que presenta l'autor pintant aquell medi de costums pervertidas son d'un realisme brutal, y'l llenguatje franch y cru qu'emplea li ha valgut que'l tatxessin d'inmoral. Inmoral ell, que precisament fa en sa obra l'apología de la ignocencia! Pera ell el tipo ideal es Jeanne, la donzella pura é ignorant educada en un convent de monjas ideals que no li han ensenyat res de la vida més que'ls devers, l'honor y la resignació. Per'aquest tipo angelical guarda l'autor tots els seus respectes y simpatias, casantla al fi ab un home de cor noble. Pera'ls demés se mostra inflexible, deixantnos endevinar el fi miserable que'ls hi espera. De las *demi-vierges*, unas cauhen en brassos de amants richs, que las farán servir de mobles de luxo, altras se casan ab sers pervertits que necessariament han de ferlas infelissas.

L'assumpto, tractat per en Prévost, es interessantissim, y just es confessar que l'autor el presenta no solzament ab molta habilitat pera convence, sinó ab art de debó; quadros y escenas de vida intensa y llenguatje gráfich, natural, que, á pesar de sas cruesas sarcásticas, es sempre culte. Lo qual no vol dir qu'estiguém en absolut conformes ab l'autor; avans al contrari, moltas objeccions se'ns ocorren que no detallarém per falta d'espay. Sols dirém que la especie de Arcadia ab que somnia l'autor, ab tendres idilis y jochs ignocents, es d'una fantasia que contrasta massa ab els quadros que descriu, y que la ignocencia absoluta, molt semblant á la ignorancia, qu'en Prévost desitja pera las donzellas, es depressiva é inútil; puig qu'en realitat es una teoria molt extranya la seva de que, pera evitar que'l *mal* se fassi, cal tenir tapat el mal.

En fi, com obra dramática *Les demi-vierges* es un drama forsa interessant y ben dialogat, y la traducció qu'ha representat la Pino á Novetats es bastant respectuosa. Els senyors Rodriguez y Llana no han falsejat pera res l'obra, permetentse certs *atreviments* de llenguatje que'l públich s'ha empassat naturalment. De mica en mica s'hi va acostumant, es á dir, se va civilisant.

Ben discreta la Pino en son paper de Maud, sugestiva la Bremón en el de Jacqueline, encara que subratllant un xich massa, lo mateix representant qu'en las cansons que canta. Els demés formaren un bon quadro, distingintse'l senyor Tallavi, que tingué alguns accents dramátichs de gran sinceritat en el paper de Julien de Suberceaux.

—

Si en Galdós no haguès escrit *Electra*, més ben dit, si'ls periodistas y politichs de segona má no l'haguessin *jaleada*, prostituhint las ideas nobles y enganyant al poble babau, no'ns trobariam avuy ab un'altra *Electra* vint vegadas més dolenta y més poca solta que la d'en Galdós: ab *Aurora* d'en Dicenta. De manera, que sense tenirhi cap culpa, en Galdós es responsable de qu'en l'art escénich espanyol hi figuri un drama que si artisticament es un *esperpento*, políticament es una ensarronada. No hem pas de demostrarho aixó: qualsevol que vegi las dugas obras ho compendrá tot seguit.

Un argument de melodrama dolent, ab herencias misteriosas, ab cartas descuydadas reveladoras de passions innobles, ab historias folletinescas d'ignocencias pervertidas y amors romántichs, ab miserables que trafiquejan ab Deu y ab las conciencias y'ls sentiments dels altres, y ab cors lleals que son model de totas las virtuts, heusaqui'l dramón d'en Dicenta qu'engresca al públich de galeria, perque aquest públich es prou tonto pera no compendre que'l fan combregar ab rodas de moli, ni darse compte de que tots aquells tipos, totas aquellas malifetas y totas aquellas declamacions son fillas d'un fanátich, d'un sectari mil voltas pitjor, pera la educació social y política del poble, que tots els Pantojas haguts y per haver.

Y encara menos mal si, deixant de banda l'aspecte politich-religiós de *Aurora*, trobessim en ella un xich d'art, de sentiment, de poesia. Res d'aixó hi há. D'acció més que inverosímil impossible, de tipos que semblan ninots á lo Ponson du Terrail y de llenguatje vulgar y conceptuós, ens fa l'efecte d'aquellas conversas — que degeneran en barallas—de café de fora, en que'ls exaltats arreglan la Espanya, com vulgarment se diu.

Obras com *Aurora* fan pensar seriament en lo molt útil que seria pera l'art escénich, y fins pera la moral pública, qu'entrés en vigor una *censura* formada per esperits cultes é independents; una *censura* que impedis que's representessin totas las obras escritas per fanátichs.

—

En Joan Antoni Cavestany sembla que pateix d'una obsessió que sens dubte li ha

vingut de Fransa: la obsessió del drama histórich. Ja hem perdut el compte de las obras d'aquest género qu'ha estrenat en dos ó tres anys. L'última es la que va donarnos l'altra nit en Thuillier al Eldorado, y's titula *El leoncillo*.

Poca cosa'n dirém, puig si fa no fa tindriam de repetir lo qu'en altras ocasions hem dit referintnos á las produccions d'aquest senyor. Com en totas, notém en aquesta una falta absoluta d'originalitat y de inventiva al lligar els fets históricbs que serveixen de fons al drama. El senyor Cavestany, un cop ha fullejat un tomo d'historia y triat un assumpto,'s pensa que ja ho ha fet tot, y pera donar forma escénica á aquell quadro, res hi posa que denoti sa inventiva. Aixis en *El leoncillo*, l'agonia del emperador Carlos V recluhit en el monastir de Yuste, agonia d'un'ánima agitada qu'en mans d'un ver autor dramátich se prestava pera escenas de gran potencia dramática, se desenrotlla ab una monotonia y vulgaritat desesperants. Llargas tiradas de versos buyts, ripiosos, se succeheixen pera no dir res que's refereixi á una acció dramática meditada, y'l públich s'adorm sentint las cadenciosas sonoritats del versayre vulgar que jamay logra interessarlo. No hi há cap tipo que tingui relleu, y especialment els protagonistas careixen d'aquella majestat y fermesa de linias ab que la historia y la tradició ens els transmet. Dels executants mereix elogis en Thuillier, qui, *rara avis*, declamá'ls versos puntuant bé y sens afectació; lo qual es més d'alabar quan els versos d'en Cavestany semblan fets expressos pera *latiguillos*. En Donato Jiménez se mou ab desembrás, peró s'enfarfega de tal manera que ningú l'entén. Els demés cantan els versos com els nens d'estudi.

—

En Jacinto Benavente lo mateix serveix *para un barrido que para un fregado*. Excepció feta del gran drama, toca totas las teclas. Qu'ho diguin, si no, sas dugas obras últimament estrenadas á Barcelona, que son, no ja sols diferentas entre si, sinó diferentas del género satirich de costums modernas que sembla havia sigut fins ara sa especialitat.

De tots modos, en unas y altras hi notém las mateixas qualitats y'ls mateixos defectes qu'hem senyalat sempre.

Amor de amar se titula la que'ns ha donat á Novetats la companyia de la Pino. Vol ésser una fantasia imitació del teatre clássich castellá, ab els seus discreteigs y subtilesas. Y dihém vol ésser, perque si en realitat hi há fantasia en l'autor, la imitació resulta grollera y's fa pesada. Tenint l'obra un diálech correcte, hi trobém á faltar aquella exuberancia, aquella riquesa d'imatjes, conceptuosas á voltas peró sempre brillants, qu'admirém en els autors clássichs. Alguns detalls hi há en tots els tipos, especialment en els del capitá y la donzella de la protagonista, ben apuntats, peró, en conjunt sobre tot, aquesta y'l filosop son convencionalissims, arribant á voltas casi á la caricatura.

Sobressurtiren en la execució la Bremón, la Pino y en Tallavi, donant ab la seva execució intencionada un xich de vida al quadro, que bé ho necessita, puig llanguideja en excés.

El tren de los maridos es l'altra obra del mateix Benavente qu'ha estrenat en el teatre de la Granvia la Cobeña. No sabém si ho es, peró sembla un *vaudeville* francés arreglat á la escena castellana. També aqui descubrim la facilitat d'en Benavente pera dialogar, y'l seu esperit satirich al presentar determinats tipos de la classe mitja madrilenya. Lo demés, que's reduheix á presentar la situació difícil en que's troban uns marits que, en lloch d'anar el dissapte, com de costúm, á veure á sas mullers qu'estiuhejan prop de la cort, s'entretenen ab unas coristas pel camí, essent al fi sorpresos per aquellas, es d'escassa novetat.

Molt bé la Cobeña y la Catalá. Els demés ben poca cosa feren.

NOVAS

Ab el passat número tributá aquesta Redacció son homenatje á la memoria del gran Verdaguer. Poch nedirém avuy del excels poeta, puig las noticias dels honors postums que per tot arreu se li fan y se li preparan, ja deuhen saberlas bé prou nostres lectors per la prempsa diaria. El condol per la mort de mossén Cinto ha sigut general, inmens, y per nostra part ens ne convencerem més y més ab l'acullida que'l públich feu á nostre esmentat darrer número, del que n'haguerem de fer quádruple tirada que l'habitual, cabentnos aixis la satisfacció de veure associarse infinitat de gent á nostre senzill homenatje al insigne cantor de la terra catalana.

Actualment no's parla d'altra cosa que del monument qu'ha de aixecarse á Verdaguer. Aquests dias hem tingut ocasió d'assistir á diferents actes dedicats á mossén Cinto, com els funerals que á Vallvidrera feren celebrar la familia del difunt y'l senyor Miralles, vegentse concorregudissims, y'ls que darrerament ha fet celebrar á Folgarolas la *Unió Catalanista*, en els qué hi prengué part el bisbe de Vich, doctor Torras y Bages, y als que hi assistiren totas las corporacions

catalanistas de carácter artistich y literari y molts milers de personas de tot Catalunya, no faltantnhi de las més distingidas. May en aquell humil poblet s'hi havia vist una animació semblant, podent dirse que tan grandiós acte será per'aquells senzills habitants inoblidable.

L'Ajuntament de Folgarolas feu ofrena á la *Unió Catalanista* d'una corona qu'havia estat colocada á la casa nadiua de mossèn Verdaguer, acompanyantli la següent comunicació:

Honorable senyor: En justa correspondencia á las atencions piadosas que l'Associació que vosté tan dignament presideix ha tingut pel meu compatrici mossén Cinto Verdaguer (a. c. s.) fent celebrar en sufragi de la seva ánima un solemne funeral en lo día d'avuy en nostra Iglesia parroquial, faig á vosté, en la representació esmentada, ofrena de la corona qu'ha estat colocada en la casa en que nasqué l'insigne poeta, gloria d'aquest poble. Servescas acceptarla, no per lo que val, sinó com á mostra d'agrahiment, tenint no obstant una relativa estima pel fet casi providencial d'ésser del llorer que plantá mossén Cinto á Vinyolas quan servía com á Vicari aquella parroquia, ahont concebí y desenrotllá gran part de la seva inmortal *Atlántida*.

Deu guardi á vosté molts anys.

Folgarolas, 23 de Juny de 1892. Lo Batlle, *Joan Gelabert*.

Honorable senyor President de la *Unió Catalanista*.

—

Durant la passada setmana foren per fi posats en llibertat els joves catalanistas senyors Sal y Mariné, detinguts pels successos dels Jochs Florals, y'l senyor Riera, director que fou de *La Nació Catalana*, qu'estavan compresos en l'indult concedit per la coronació del rey. També ha sigut declarat oficialment lliure del procés que se li seguía'l director de *La Veu de Catalunya* senyor Prat de la Riba, com aixis mateix s'ha declarat d'una manera oficial que l'esmentat indult comprén als joves processats per haver dipositat el dia 11 de septembre del any darrer una corona en la estatua de Casanova.

A tots felicitém, féntloshi avinenta nostra gran satisfacció per sa llibertat.

—

Com estava anunciat, diumenge arribá á Barcelona en Canalejas, fa poch ministre del actual govern y avuy agitador públich ó poch menys. Vingué com apóstol de la democracia á Catalunya, després d'haver sancionat ell mateix com á ministre la suspensió de garantias constitucionals en que'ns trobém encara, fent sospitar aixis que la llibertat la vol pera ell, no pera tothóm. Ab aixó ja's comprén ab quina indiferencia havia de mirar el poble catalá la propaganda que ve realisant per Espanya en Canalejas, qui se'ns apareix tan sols com un vulgar aspirant, en competencia ab l'actual ministre de la Governació, al futur desempenyo de la quefatura del partit liberal monárquich espanyol.

La moixiganga va anar d'allló més bé. *A la cuenta*'ls que l'anaren á rebre tenian més trassas d'agitadors que de *representantes del pueblo*, y de *vivas* y *mueras* ne davan pera tots els gustos, tant, que diu que'l mateix Canalejas no's determinava á surtir de la estació ab semblant companyia. Després hi hagué corredissas, cárregas dels civils y fins detenció de dos diputats á corts, un d'ells el famós *Capitán Verdades*, que com els amichs y comparsas dels Junoy, Lerroux, etc., també hi era.

La odissea, qu'havia de durar fins á regenerarnos del tot, acabá'l mateix diumenge, tornantsen en Canalejas per hont havía vingut sense visitar las demés poblacions de Catalunya, puig segurament no hi hauria trobat els remats de mansos que suposava, com no'ls trobá á Barcelona.

Total, qu'en Moret se'l va rifar, y que ab una mica més se'l juga á cara y creu, malgrat el talent del *ex-joven* ex-ministre. En cambi, aquest ha sigut objecte á sa arribada á Madrid d'una gran manifestació de desagravis. Ara'ls que perden el temps en aquestas cosas, ja tenen feyna pera esbrinar si l'*ex-joven* ex-ministre te més *talento* qu'en Moret, ó si en Moret té més gramática parda que l'*ex-joven* ex-ministre.

Per nostra part hem de reconeixe. que'ls barcelonins s'han portat bé, puig mercés á son bon sentit, *aquí no ha pasado nada* encara qu'en Canalejas hagi vingut á fer una planxa.

—

Firmat pels reverents senyors Pau Rossell, rector de Jesús de Gracia, Salvador Barone, regent de Sant Joan, y Manel Travessa, econom dels Josepets, se'ns enviá'l dia 16 del corrent un comunicat fentnos saber dits senyors que retiravan el premi per ells ofert pera'ls Jochs Florals del «Centre Catalanista Graciench», consistent en una Viola d'argent. Els comunicants se fundavan en que, en el cartell de dits Jochs Florals, hi figuravan temas contraris á la doctrina católica ó que ofenian els sentiments piadosos, per lo qual y per propia dignitat, creyan del cas fer públich que retiravan l'esmentat premi.

Bueno.

—

Devant de distingida concurrencia, en la que s'hi trobavan representacions del Ajuntament, Diputació, Ateneu, Foment, *Unió Catalanista*, Lliga Regionalista, Consistori dels Jochs Florals, Associació Artistich-Arqueológica, Colegi d'Advocats, Academia de Bellas Arts, Universitat, Institut, etc., etc., tingué lloch el dimars al matí en el Paranimf d'aquesta Universitat la recepció del nou académich electe don Frederich Rahola en la Real Academia de Bonas Lletras.

El senyor Rahola llegí son discurs, que está escrit en llengua catalana y versa sobre

«Baltasar Gracián, escriptor satirich, moral y politich del sigle XVII»: Es un trevall notabilissim sobre aquest gran escriptor aragonés considerat baix sos diferents aspectes de sociolech, moralista y economista. Se dol el senyor Rahola de que Gracián, tan conegut al extranger, no ho sia més á Espanya, ni tan sols entre'ls catalans, quina llengua dominava y quin esperit semblava haverse assimilat en sas obras. El senyor Rahola fou aplaudidissim com se mereixia.

Contestá'l senyor Pella y Forgas, y entre altras consideracions consignà que las obras de Gracián constituhiren en son temps una protesta irrefutable contra la superbia y'ls desacerts dels governs de Madrid. També'l senyor Pella rebé molts aplausos.

Seguidament li fou imposada al senyor Rahola la medalla d'académich, pel president senyor Durán y Bas.

Nostra enhorabona al senyor Rahola per son discurs, que ve á confirmar de ple lo merescut de sa elecció com á individuu de l'Academia de Bonas Lletras.

—

En la Sala Chassaigne va celebrarhi la societat «Ars Chorum», la vetlla del 16 del corrent, una lluhida sessió musical, dedicada en gran part á la música de cambra, executantse obras de Beethoven, Mendelssohn y Grieg, pels senyors Munner, Paredes, Gálvez, Toutain y'l director senyor Marcet, que meresqueren molts aplausos; també fou aplaudit el senyor Munner executant un'obra sobre temas de Haydn, surtintne ayrós á pesar de las moltas dificultats qu'ofereix el mecanisme de la mateixa.

El baritono senyor Puiggener, acompanyat al piano per la senyoreta Jubés, cantá dos fragments del *Tannhäusser*, una cansó catalana y un'altra gallega, essent també molt aplaudits abdós executants.

Entre altras cansons catalanas que s'executaren, hi figurava la *Cansó de la bruixa*, lletra y música del esmentat mestre director de «Ars Chorum» senyor Marcet, qui acompanyá al piano á la senyoreta Pagés.

—

La societat choral «Catalunya Nova» donà'l passat diumenge una vetllada en obsequi als socis protectors. Entre las composicions que s'executaren, foren repetidas, á instancias de la nombrosa concurrencia, *La primavera eterna* d'en Morera y la cansó popular *Sant Ramón*.

La segona part fou tota ella dedicada á mossén Jacinto Verdaguer, llegintse varias composicions del inmortal poeta.

La bandera de la societat havía sigut endolada. La sessió resultá solemne, deixant impresió en l'anim dels concurrents.

—

Per falta d'espay no podém publicar integro'l cartell dels Jochs Florals que á Manlleu celebrará l'associació catalanista «En Rafel de Casanova» 'l dia 16 d'agost vinent, ó sia per la festa major d'aquella vila.

S'ofereixen quinze premis. Els trevalls haurán d'ésser remesos al secretari del jurat senyor Coll y Espadaler, Vora del Ter, 19, Manlleu, per tot el dia 27 de juliol.

Forman el jurat calificador: Antón de P. Campmany, Angel Guimerá, Joaquim Ayné y Rabell, Antón Busquets y Punset, Emili Vilanova y Lluis Coll y Espadaler, secretari.

Havia sigut nombrat president d'honor el gran poeta mossén Jacinto Verdaguer, que acabém de perdre.

—

Galantment invitats pel senyor Areñas al acte de la inauguració de las reformas del local ahont hi té establerta sa fotografia, tinguerem ocasió de contemplar las milloras que en ell han tingut lloch.

L'establiment del senyor Areñas pot considerarse desd'avuy, si avans ja no ho era, com dels primers de Barcelona. Del bon gust del propietari y sa competencia en l'art á que's dedica ja'n tenen bonas probas els nostres lectors, donchs el senyor Areñas, colaborador de JOVENTUT, ens ha favorescut varias vegadas ab sos trevalls.

Desitjém vida próspera al nou local y coratje al senyor Areñas pera seguir pel camí emprés ab tanta fortuna.

—

Publicacions rebudas:

El coleccionista y propagador de tarjetas postals en Lluis Bartrina acaba d'enviárnosen una colecció de deu, dibuixadas totas per en Ramón Casas ab la trassa y bon gust que li son caracteristichs, essent primorós el tiratje de las mateixas, á sis tintas, fet per la casa Thomas.

També hem rebut: El tomo II de la «Biblioteca Moderna», que publica á Gouveia l'editor José Motta. Figura en aquest tomo l'obra *Pelo Abysmo*, de Pinto Ribeiro.

Els Jochs Florals de Canprosa, comedia en un acte, per Santiago Rusiñol, estrenada en el Teatre Catalá (Romea) la nit del 29 d'abril passat, y que ja coneixen nostres lectors pel judici critich que'n donarem. Acompanya á l'obra una disquisició del autor defensantse dels cárrechs que li feren molts critichs y bona part del públich, y exposant varias rahons en justificació de las tendencias de la seva obra.

Las tormentas del 48 se titula la nova obra que acaba de publicar l'eminent novelista castellá en Benet Pérez Galdós y ab la que inaugura la quarta serie de sos famosos *Episodios Nacionales*. Ens en ocuparém.

El Gas de agua puro, sistema Strache en Barcelona. Forma un elegant y voluminós quadern, contenint varis dictámens técnichs.

Fidel Giró, impressor.—Carrer Valencia, 311.